

MONITUM IN OPUSCULUM SUBSEQUENS.

(Apud ACHERIUM, *Spicileg.*, tom. I, pag. 443.)

Beato Anselmo Cantuariensi archiepiscopo Tractatum asceticum attribui potius conjectura quam certa fide; nimirum in codicem ms. cœnobii S. Ebrulfi, varia ejusdem S. Doctoris opuscula complectentem, eum incidissem, insertus his ipsis Tractatus ille asceticus occurrit. Quod vero opusculum istud Anselmi esse dubius ego asseram, cogit Eadmerus in ejus Vita, cogit item Beccensis chronologus, qui accurate ac minutatim Anselmi scripta recensentes, Tractatus hujus ascetici meminere haudquaquam. Deinde Anselmi stylum non spirat, nec genium. Sit vero Anselmi, necne, parum refert, quandoquidem eruditione ac pietate sit conditus, atque ad asceticæ vitæ institutionem aptissimus. Nec tamen dissimulandum esse puto, Tractatum illum maxima parte e Collationibus Patrum apud Cassianum fuisse ab ipsomet Anselmo, seu alio quolibet scriptore mutuatum, collectumve, quanquam non inficior in Anselmo me nonnulla legisse quæ in hoc Tractatu reperiuntur, præcipue cap. 2 molarum similitudinem eidem Patri familiarissimam.

SANCTI ANSELMI TRACTATUS ASCETICUS.

CAPUT PRIMUM.

De monachi destinatione vel fine.

Omnes artes ac disciplinæ scopon quemdam, id est destinationem, et telos, id est finem proprium, habent. Ad quem respiciens uniuscujusque artis industrius appetitor, cunctos labores et pericula atque dispendia æquanimiter libenterque sustentat. Nam et agricola nunc torridos solis radios, nunc pruinas et glaciem non declinans, indomitas agri glebas frequenti subigit vomere, dum scopon servat, ut eam cunctis sentibus expurgatam exercendo comminuat; finem, id est perceptionem copiosarum frugum inde adepturum se esse confidens. Referta etiam horrea frugibus libenter exhaurit, sulcisque commendat, præsentem diminutionem futurarum messium contemplatione non sentiens. Negotiatores non incertos pelagi casus, non ulla discrimina perhorrescunt; milites peregrinationum exsilia ac bellorum pericula non sentiunt, dum illi ad finem quæstus, et isti ad propositum sibi honorem, spe præpeti provocantur. Ita ergo et nostri propositi finis quidem, secundum Apostolum, *vita æterna est*, ita eodem pronuntiante: *Habentes quidem fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam* (Rom. vi, 22). Scopos vero est puritas cordis, quam *sanctificationem* non immerito nuncupavit, sine qua prædictus finis non poterit apprehendi. Ac si dixisset aliis verbis: *Habentes quidem scopon vestrum in puritate cordis, finem vero, id est telos, vitam æternam*. Quidquid ergo nos ad hunc scopon, id est puritatem cordis, potest dirigere, tota virtute sectandum est. Pro hac enim universa agimus atque toleramus; pro hac parentes, patria, dignitates, divitiæ, et voluptas universa contemnitur, ut scilicet puritas cordis perpetua retentetur. Hac igitur nobis destinatione proposita, semper actus nostri et cogitationes ad eam obtinendam, velut ad certam

A lineam, rectissime dirigantur. Quæ si præ oculis nostris jugiter statuta non fuerit, non solum cunctos labores nostros varios pariter atque instabiles reddens, incassum eos ac sine fructu compellet effundi, sed etiam cogitationes omnes diversas sibi contrarias suscitabit. Necesse est enim mentem, quo recurat cuive principaliter inhæreat non habentem, per singulas horas atque momenta pro incursum varietate mutari, atque ex his quæ extrinsecus accidunt, in illum statum continuo transformari qui sibi primus occurrerit. Hinc namque est quod nonnullos, mundi hujus maximas facultates contemnes, post hæc videmus pro graphio vel acu commoveri, pristinum scilicet affectum in rebus minimis retentantes. Qui si contemplationem mundi corde fixam tenerent, nunquam utique pro parvis rebus admitterent quod, ne pro magnis incurrerent opibus, easdem penitus abjicere maluerunt.

Hic ergo nobis principalis debet esse conatus, ut divinis rebus ac Deo mens semper inhæreat, fornicationem judicans vel momentaneum a Christi contemplatione discessum. Totum namque in animæ consistit recessu; unde expulso diabolo, ac nequaquam in ea jam regnantibus vitiis, consequenter regnum Dei fundatur in nobis, dicente evangelista: *Regnum Dei intra vos est* (Luc. xvii, 22). Intra nos vero nihil aliud potest esse quam scientia aut ignorantio veritatis, et vel vitiorum amicitia vel virtutum, per quam aut diabolo aut Christo præparamus regnum in corde. Cujus etiam regni qualitatem describit Apostolus, ita dicens: *Non est enim regnum Dei esca et potus; sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto* (Rom. xiv, 17). De aliquo namque dicitur: *Mundus iste gaudebit* (Joan. xvi, 20); et: *Væ vobis qui ridetis, quia plorabitis* (ibid.). Itaque si regnum Dei intra nos est, et ipsum regnum Dei justitia, et pax, et gaudium est, ergo qui in

istis commoratur, sine dubio In regno Dei est. Et e contra qui in injustitia, discordia et tristitia mortem operante versantur, in regno diaboli, et in inferno ac morte sunt constituti; in quo qui fuerit. nec laudare Deum potest secundum Prophetæ sententiam dicentis : *Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui descendunt in infernum* (Psal. cxiii, 17), ne dubio peccati. Sed nos, inquit, qui vivimus, non vitiiis scilicet, nec mundo huic, sed Deo, benedicimus Dominum ex hoc nunc et usque in sæculum. Non enim est in morte qui memor sit Dei. In inferno autem quis confitebitur Domino? (ibid., 66) id est nemo. Nullus enim, tametsi millies semetipsum vel Christianum esse profiteatur vel monachum, cum peccat, confletur Deo; nec servum se veraciter illius profitetur, cujus præcepta contumaci temeritate contemnit. Regnum sane cœlorum tripliciter accipiendum est : aut quod regnaturi sint cœli, id est sancti, in aliis subditis, secundum illud : *Esto tu super quinque civitates, et tu super decem* (Luc. xix, 19); illudque quod dicitur ad discipulos : *Sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel* (Matth. xix, 28); aut quod ipsi cœli incipient a Christo regnari, cum scilicet omnibus ei subjectis, cœperit esse omnia in omnibus Deus : vel certe quod sancti in cœlis sint cum Domino regnaturi. Quamobrem in hoc corpore constitutus jam noverit unusquisque illi se regioni vel ministerio deputandum, cujus in hac vita participem semetipsum cultoremque præberit, illiusque se etiam in illo perenni sæculo consortem futurum esse non ambigat, cui nunc ministrum se sociumque maluerit exhibere, secundum sententiam Domini dicentis : *Si quis mihi ministrat, me sequatur; et ubi sum ego, illic et minister meus erit* (Joan. xii, 26).

CAPUT II.

De cogitatione.

Mentem quidem non interpellari cogitationibus impossibile est, suscipere vero eas sive respuere, omni studente per gratiam Dei possibile est. Quod exercitium cordis non incongrue molarum similitudini comparatur, quas mentus aquarum præceps impetu rotante provolvit. Quæ nullatenus quidem cessare possunt ab opere suo, aquarum impulsibus circumactæ. In ejus vero qui præest situm est potestate utrumnam triticum malit an hordeum, loliumve comminui. Illud quippe est commolendum quod ingestum ab illo fuerit cui operis illius cura commissæ est. Ita igitur etiam mens per vitæ præsentis incursus undique ingruentibus tentationum torrentibus circumacta, vacua quidem cogitationum æstibus esse non poterit; quales vero vel admittere vel parare sibi debeat, studii sui providebit industria. Si enim ad sanctarum Scripturarum meditationem jugiter recurramus, ac memoriam nostram ad recordationem spiritualium rerum, et desiderium perfectionis, spemque futuræ beatitudinis erigamus, necesse est ut ortæ cogitationes exinde

spirituales in his quæ meditati sumus mentem faciant immorari. Sin vero desidia seu negligentia superati, vitiiis et otiosis confabulationibus occupemur, seu curis mundanis et superfluis sollicitudinibus implicemur, consequenter exinde velut quædam zizaniorum species generata operationem quoque nostro cordi noxiam ministrabit, et secundum sententiam Domini Salvatoris, *ubi fuerit thesaurus operum et intentionis nostræ; ibi et cor nostrum necessario permanebit* (Matth. vi, 21).

Illud sane præ omnibus nosse debemus tria cogitationum nostrarum esse principia, id est ex Deo, ex diabolo, et ex nobis. Ex Deo quidem sunt, cum Spiritus sancti illustratio nos visitare dignatur, erigens nos ad sublimiorem profectum, et in quibus vel minus acquisivimus vel desidiose agentes superati sumus saluberrima compunctione castigat; vel cum reserat nobis cœlestia sacramenta, et propositum nostrum ad meliores actus voluntatemque convertit; ut ibi, cum rex Assuerus, castigatus a Domino, libros annales instigatur inquirere, quibus Mardochæi beneficia recordatur, summi eum gradu honoris exallat, ac protinus crudelissimam super nece Judææ gentis sententiam revocat. Ex diabolo vero cogitationum nascitur series, cum subvertere nos tam vitiorum oblectatione quam etiam occultis conatur insidiis, subtilissima calliditate mala pro bonis fraudulenter ostentans, et transfigurans se in angelum lucis. Vel cum evangelista refert : *Et cœna facta, cum diabolus jam misisset in corde Simonis Iscariothis ut traderet Dominum* (Joan. xiiii, 2); et iterum : *Post buccellam, inquit, tunc introivit in illum Satanæ* (ibid.). Petrus quoque ad Ananiam. *Quare, ait, Satanæ tentavit cor tuum mentiri te Spiritui sancto?* (Act. v, 3.) Et Salomon : *Si Spiritus potestatem habens ascenderit super te, locum tuum ne dimittas* (Eccle. x, 4). Ex nobis autem oriuntur, cum eorum quæ gerimus vel gessimus, vel audivimus, naturaliter recordamur; de quibus beatus David : *Cogitavi, inquit, dies antiquos, et annos æternos in mente habui. Et meditatus sum nocte corde meo, et exercitabar et ventilabam spiritum meum* (Psal. lxxvi, 6); et iterum : *Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt* (Psal. cxliii, 11). Et : *Cogitationes justorum judicia* (Prov. xii, 15). Hanc ergo tripertitam rationem oportet nos jugiter observare; et universas cogitationes quæ emergunt in corde nostro sagaci discretione discutere, origines earum vel causas auctoresque primitus indagantes; ut quales nos eis præbere debeamus, ex illorum merito qui eas suggerunt, considerare possimus, ne qua forte intellectuales ibidem bestia, vel leo, vel draco pertransiens, perniciose vestigia latenter impresserit, quibus accessus etiam cæteris in abdita pectoris nostri per cogitationum negligentiam præbeatur. Et ita per singulas horas atque momenta terram cordis nostri evangelico aratro, hoc est jugi Dominicæ crucis recordatione sulcantes, vel noxiarum ex nobis ferarum cubilia, vel virulen-

torum serpentum exterminare latibula poterimus. Hujus ergo perfectæ mentis figura per illum evangelicum centurionem pulcherrime designatur. Cujus virtus atque constantia, qua non quibuslibet ingruentibus cogitationibus abducebatur, sed pro suo iudicio vel admittebat bonas, vel contrarias absque ulla difficultate pellebat, hac tropica significatione descripta est: *Nam et ego homo sum sub potestate habens sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit; et alio: Veni, et venit; et servo meo: Fac hoc, et facit* (Matth. viii, 9; Luc. vii, 8). Si igitur nos quoque viriliter adversus perturbationes et vitia dimicantes, poterimus ea ditioni nostræ discretionique subjicere, vel instabilem cogitationum nostrarum cohortem rationis imperio subjugare, ad spiritualis hujus centurionis ordinem provehemur, quem in Exodo quoque per Moysen legimus designatum: *Constitue tibi chiliarchas, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos* (Exod. xviii, 21). Et ita nos quoque hujus dignitatis apice sublimati, habebimus hanc imperandi potestatem, ut malis quidem suggestionibus præcipiamus: Abite, et abibunt; bonis vero: Venite, et venient. Servo quoque nostro, id est corpori, ea quæ castitatis vel continentie sunt, similiter injungemus, et sine ulla contradictione deserviet, non jam suscitans nobis adversos concupiscentiæ stimulos, sed omnem exhibens spiritui famulatum.

Hujus centurionis qualia arma sint, vel ad quæ præriorum exercitia præparentur, audi Apostolum prædicantem: *Arma, inquit, potentiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo* (II Cor. x, 4). Quibus nos quoque si volumus bella Domini præliari, et inter centuriones evangelicos militare, accincti jugiter debemus incedere: *Sumite, inquit, scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extinguere* (Ephes. vi, 16). Ergo fides est quæ excipiens ardentissima libidinum tela, metu futuri iudicii et cœlestis regni credulitate mortificat. *Et loriceam, inquit, charitatis* (ibid., 14). Ipsa nempe est quæ vitalia pectoris nostri circumdans atque comuniens, ad interiorum hominem nostrum jacula diaboli penetrare non permittit. Omnia enim suffert, omnia patitur, omnia sustinet. *Et galeam spem salutis* (ibid., 17). Galea capitis est munimen. Quia ergo caput nostrum Christus est, debemus istud semper spe bonorum futurorum vel inexpugnabili galea in cunctis tentationibus ac persecutionibus communire, et principaliter fidem ejus illæsam atque integram custodire. Aliis enim membris truncatum quempiam, licet debilem, possibile tamen est utcumque superesse; sine capite vero nemini vel brevis vitæ spatium prærogatur. *Et gladium Spiritus, quod est verbum Dei* (ibid.). Penetrabilis namque est omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis (Hebr. iv, 12); dividens scilicet et abscindens quidquid in nobis carnale terrenumque repererit. Quibus armis

quisque fuerit communitus, ab hostium semper telis ac populatione defensus, non ut captivus ac subditus ad hostilem cogitationum terram, deprædantium constrictus vinculis abducetur, nec audiet per prophetam: *Quare inveteratus es in terra aliena?* (Baruch iii, 11.) Sed tanquam triumphator in illa qua voluerit cogitationum regione consistet. Vis autem ipsum robur ac fortitudinem centurionis hujus, quibus hæc arma quæ prædiximus non carnalia sed potentia Deo gestet, agnoscere? Audi ipsum Regem viros fortes ad spirituales militiam congregantem, quo eos delectos signet ac probet: *Infirmus, inquit, dicat: Quia fortior sum ego* (Joel. iii, 10); et qui patiens est, sit pugnator. Videtis ergo bella Domini præliari non posse nisi patientes infirmosque; illa procul dubio infirmitate qua fundatus ille noster evangelicus centurio cum fiducia loquebatur: *Cum enim infirmus, tunc fortior sum* (II Cor. xii, 10). Et iterum: *Virtus in infirmitate perficitur* (ibid., 9). De qua infirmitate unus prophetarum: *Et erit, inquit, qui infirmatur inter eos, sicut domus David*. Patientis etiam hæc bella præliabitur, nempe illa patientia de qua dicitur: *Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes recipiatis remunerationem* (Hebr. x, 36).

De maligna cogitatione illud nosse debemus quia illico ut per confessionem patefacta fuerit, marcescit; et antequam discretionis iudicium proferatur, serpens teterrimus velut tenebroso ac subterraneo specu virtute confessionis protractus ad lucem, et traductus quodammodo ac deonestatus, abscedit. Tandiu namque suggestiones ejus noxiæ dominantur in nobis quandiu celantur in corde. Quem sensum in Ecclesiaste quoque legimus figuratum: *Si momorderit, inquit, serpens non in sibilo, non est abundantia incantatori, taciti serpentis morsum perniciosum esse designans*. Id est, si per confessionem suggestio seu cogitatio diabolica incantatori cuiquam, spirituali scilicet viro qui carminibus Scripturarum mederi protinus vulnere, et extrahere de corde consuevit noxia venena serpentis, patefacta non fuerit, succurrere periclitanti periturove non poterit. Nam bonarum rerum non tantum suggestor, sed etiam fautor atque impulsor est Deus, ita ut nonnunquam nos etiam invitos et ignorantes attrahat ad salutem. Constat ergo neminem posse a diabolo decipi, nisi eum qui præbere ei maluerit suæ voluntatis assensum.

CAPUT III.

De concupiscentia carnis ac spiritus.

Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficite. Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Hæc autem invicem adversantur sibi, ut non quæcunque vultis, illa faciatis (Gal. v, 16). Tres res hoc loco ab Apostolo nominari videntur: concupiscentia carnis adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. Quorum adversus se invicem pugna hanc videtur habere causam atque rationem, ut ea quæ volumus, inquit, facere

nequeamus. Quarta igitur superest causa, ut illud scilicet quod nolumus, faciamus. Nunc ergo de singulis videamus. Carnem hoc loco non hominem, id est hominis substantiam, sed ejus desideria pessima debemus accipere, sicut ne spiritum quidem aliquam rem substantialem, sed animæ desideria bona et spiritualia designari. Quæ cum utraque, id est desideria carnis et spiritus, in uno eodemque sint homine, intestinum quotidie intra nos geritur bellum, dum concupiscentia carnis, quæ præcipitanter fertur ad vitia, his quæ ad præsentem requiem pertinent deliciis gaudet, luxuriis delectatur; quibus e contra concupiscentia spiritus adversata ita desiderat tota spiritualibus studiis inhærere, ut etiam necessarios carnis usus optet excludere. Illa satiari somno, repleti cibo universisque exuberare copiis concupiscit; hic vigiliis et jejuniis saginatur, ac paupertate gloriatur. Lavacris illa nitescere, et quotidianis adulantium cuneis appetit constipari; hic squalore sordium congaudet, cunctorumque mortalium præsentiam perhorrescit. Honoribus illa et laudibus hominum confovetur; hic irrogatis sibi injuriis ac persecutionibus gloriatur.

Inter has igitur utrasque concupiscentias animæ voluntas in meditullio quodam vituperabiliore consistens, nec vitiorum flagitiis oblectatur, nec virtutum doloribus acquiescit; sic quærens a passionibus temperari carnalibus, ut nequaquam velit dolores necessarios sustinere, sine quibus desideria spiritus nequeunt possideri, Absque castigatione carnis castimoniam corporis, sine vigiliarum labore cordis desiderans acquirere paritatem, absque ullius exasperatione convicii patientiæ gratiam possidere, humilitatem Christi sine honoris mundani exercere jactura, religionis simplicitatem cum sæculari ambitione sectari, Christo cum hominum laude ac favore servire, distractionem veritatis sine cuiuspiam vel tenui offensione proferre; postremo sic vult consequi futura bona, ut præsentia non amittat. Quæ voluntas nunquam nos ad perfectionem veram faceret pervenire, sed in tepore quodam teterrimo collocaret, talesque faceret quales sunt illi qui in Apocalypsi increpatione Domini castigantur: *Scio operata tua, quia neque frigidus es, neque calidus; utinam frigidus esses, aut calidus! sed quia tepidus es, incipiam te emovere ex ore meo (Apoc. III, 15.)*; nisi hunc tepidissimum statum altrinsecus hæc insurgentia bella dirumperent. Nam cum famulantes huic voluntati nostræ ad hanc remissionem voluerimus nosmetipsos paulatim relaxare, confestim aculei carnis insurgunt, suisque nos vitiis et passionibus sauciantes, nequaquam in illa qua delectamur puritatis qualitate stare permittunt, atque ad illam quam horremus frigidam voluptatum plenamque sentibus pertrahunt viam.

Rursus si spiritus fervore succensi opera carnis volentes extinguere sine ullo respectu fragilitatis humanæ, totos nosmetipsos tentaverimus ad immoderata virtutum studia cordis elatione conferre: in-

terpellans imbecillitas carnis, ab illa reprehensibili nimietate spiritus revocat ac retardat. Et ita fit ut utraque concupiscentia, tali collocatione alterna sibi met repugnante, animæ voluntas, quæ nec totam se carnalibus desideriis dedere, nec virtutum vult laboribus desudare, quodam justo moderamine temperetur, dum hæc inter utraque contentio illam perniciosorem excludens animæ voluntatem, ut quandam æquitatis libram in statera nostri corporis collocat, quæ spiritus carnisque confinia justo discernit examine, nec a dextris mentem spiritus ardore succensam, nec a læva carnem vitiorum aculeis præponderare permittens. Dumque hæc pugna quotidianis diebus utiliter exagitur in nobis, ad illud quartum quod nolumus salubriter venire compellimur, ut puritatem cordis non otio nec securitate, sed jugi sudore et contritione spiritus acquiramus, castitatemque carnis districtis jejuniis, fame, sicut ac vigilantia retentemus. Essemus itaque penitus sine remedio tepidi, utpote non habentes indicem negligentia nostræ vel in corpore nostro, vel in conscientia nostræ vel in corpore nostro, vel in conscientia nostræ propriis indesinentem; nec studeremus ad perfectionis unquam pervenire fervorem, sed ne frugalitatis quidem distractionem teneremus, nisi saltem nos titillatio carnis fluxusque increascens humiliaret atque retineret et adversus spiritualium quoque vitiorum purgationem sollicitos redderet et intentos. Qui status, id est tepidus, a carnali qualitate descendens efficitur animalis, qui est deterior gradus. Ipse est enim qui de frigido ad tepidum transiens, detestabilior voce Domini signatur.

Tres namque sunt animarum status: primus carnalis; secundus, animalis; tertius, spiritualis. Quos in Apostolo ita legimus designari. Nam de carnali ita dicitur: *Lac vobis potum dedi, non escam. Nequid enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis. Adhuc enim carnales estis (I Cor. III, 2)*; et iterum: *Ubi enim est inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis? (ibid.)* De animali quoque taliter commemoratur: *Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi (I Cor. II, 14)*. De spirituali vero: *Spiritualis autem examinet omnia, ipse autem a nemine dijudicatur (ibid.)*; et iterum: *Vos qui spirituales estis, instruite eos qui ejusmodi sunt, in spiritu lenitatis (Gal. VI, 2)*. Itaque festinandum est nobis ut, cum renuntiantes desiderimus esse carnales, id est a sæcularium coperimus conversatione sejungi, et ab illa manifesta carnis pollutione cessare, spiritualem statum protinus apprehendere nitamur, nequaquam existimantes quam supra diximus exterioris hominis conversionem ad perfectionem nobis sufficere, si erga emundationem cæterarum passionum lentiores reddamur. Ne forte inventi in illo tepido statu qui teterrimus iudicatur, evomendos nos ex ore Domini secundum ejus sententiam noverimus, ita dicentis: *Utinam calidus esses aut frigidus, sed quia tepidus es, incipiam te emovere ex ore meo (Apoc. III, 15)*. Nec immerito eos Dominus, quos jam in visceribus reco-

perat charitatis, noxie tepefactos cum quadam convulsione pectoris sui emovendos esse pronuntiat, qui, cum salutarem quodammodo eidem potuissent præbere substantiam, avelli ab illius visceribus maluerunt: tanto deteriores effecti illis qui nunquam ori Dominico illati sunt cibis, quanto id quod, nausea compellente, projicimus, odibilis detestamur. Quidquid enim frigidum est, etiam ore nostro susceptum vertitur in calorem, et salutifera suavitate percipitur; quod autem vitio semel perniciosi teporis objectum est, non dicam labiis admoveere, sed etiam eminus intueri sine ingenti horrore non possumus. Rectissime ergo pronuntiat esse deterior, quia facilius ad salutarem conversionem ac perfectionis fastigium carnalis quis, id est sæcularis vel gentilis accedit, quam is qui professus monachum, nec tamen viam perfectionis arripiens secundum regulam disciplinæ, ab illo semel spiritalis fervoris igne discessit. Ille namque corporalibus saltem vitis humiliatus, et horrescens illum in quo est infidelitatis gelidissimum statum, spiritus ardore succensus ad perfectionem facilius convolabit. Hic autem dicit in corde suo: *Quia dives sum et nullius egeo* (Apoc. xv, 16). Cui illud quoque quod subsequitur consequenter aptabitur: *Tu autem es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus* (Apoc. iii, 17). In eo factus etiam sæculari deterior, quod nec miserum se nec cæcum aut nudum, aut emundatione dignum, vel egere monitis alicujus aut institutione cognoscit; non intelligens ipso monachi nomine prægravari ac deprimi opinione multorum, quia, dum creditur ab omnibus sanctus, et velut Dei famulus colitur, necesse est ut in futuro vehementiori judicio pænæque subdatur.

CAPUT IV.

De castitate.

Sex sunt castimoniarum gradus. Primus gradus est, ac vigilans impugnatione carnali monachus elidatur. Secundus, ne mens illius voluptariis cogitationibus immoretur. Tertius, ne femineo vel tenuiter ad concupiscentiam moveatur aspectu. Quartus, ne vigilans vel simplicem carnis perferat motum. Quintus ne cum memoriam generationis humanæ vel tractatus ratio vel necessitas lectionis ingesserit, subtilissimus mentem, voluptariæ actionis præstringat assensus; sed velut opus quoddam simplex ac ministerium humano generi necessario contributum, tranquillo ac puro cordis contempletur intuitu, nihilque amplius de ejus recordatione concipiat quam si operationem laterum vel cujuslibet alterius officinæ mente pertractet. Sextus castimoniarum gradus est, ne illecebrosis phantasmatibus feminarum vel dormiens illudatur. Licet enim hanc ludificationem peccato esse obnoxiam non credamus, concupiscentiæ tamen adhuc medullitis latitantis indicium est; donec paulatim secundum mensuram castitatis ad quam unusquisque contendit, in odium illius rei quam voluptariam antea sentiebat, mens etiam somno sopita vertatur, illudque ei quod fortibus

A viris pro summo laborum stipendio repromittitur per prophetam, concedatur a Domino: *Arcum, gladium, et bellum conteram de terra vestra, et dormire vos faciam fiducialiter* (Osee ii, 18). Et ita demum ad illum perveniet statum ut talis inveniat in nocte qualis in die; talis in lecto, qualis in oratione; talis solus, qualis turbis hominum circumseptus. Postremo ut nunquam in eo tale aliquid inevitabilis ille oculus deprehendat, quod ab humanis aspectibus velit esse celatum. Hoc autem fiet quando jam desinens caro adversus spiritum concupiscere, desiderii ejus virtutisque consenserit, cœperintque sibi invicem pace firmissima fœderari, et secundum Psalmographi sententiam: *Habitaverint fratres in unum* (Psal. cxxxii, 2), illam repromissam a Domino B beatitudinem possidentes, de qua ait: *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis a Patre meo qui in cælis est* (Matth. xviii, 19). Quisquis ergo intellectualis illius Jacob, id est *supplantatoris*, transcenderit gradum, ab illa continentiarum collectatione ac supplantatione vitiorum obstupefacto femoris nervo, ad Israelis meritum perpetua cordis directione conscendet. Quem ordinem etiam beatus David ita Spiritus sancti vaticinatione distinxit, in primis inquit: *Notus in Judæa Deus* (Psal. lxxv, 1), id est in anima, quæ adhuc sub peccatorum confessione retinetur; Judæa enim confessio interpretatur. *In Israel autem, id est in eo qui videns Deum, sive, ut quidam interpretatur, rectissimus Dei est, non solum notus, sed et magnum est nomen ejus.* Deinde ad sublimiora nos provocans, et volens etiam locum ipsum quo Dominus delectatur, ostendere: *Et factus est, inquit, in pace locus ejus* (ibid.). Id est, non in conflictu certaminis et colluctatione vitiorum, sed in castimoniarum pace, et cordis tranquillitate perpetua. Hunc igitur pacis locum extinctione carnalium passionum si quis meruerit obtinere, ex hoc quoque proficiens, gradu ac *Sion* spiritalis, id est *specula Dei* consequenter effectus, erit etiam *habitatio* ejus. Non enim in conflictu continentiarum, sed jugi virtutum specula Dominus commoratur, ubi jam non retundit, non comprimit, sed in perpetuum confregit potentias arcuum; ex quibus videlicet adversum nos libidinum quondam jacula dirigebantur ignita. Videtis ergo quia sicut non est in colluctatione continentiarum, sed in castitatis pace locus Domini; ita etiam habitatio ejus in specula sit et contemplatione virtutum. Unde non immerito portæ Sion cunctis tabernaculis Jacob præferuntur. *Diligit enim Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob* (Psal. lxxxvi, 1).

Ut igitur cum lege animi lex quoque congruat corporalis, etiam in ipsius aquæ potu, ita est nimietas castiganda, ut humoris quotidiani illa collectio pigrius arefactis influens membris, illum corporis motum non solum rarissimum, verum etiam lentum reddat, ac tepidum, frigidumque, ut ita dixerim, ignem, et absque ullius adustionis ardore rorantem

suscitet flammam, instar admirabilis illius Mosaicæ visionis, ut carnis nostræ rubus innoxio igne circumdatus non uratur; vel sicut illorum trium juvenum, quibus ita rorante Spiritu fornacis Chaldaicæ flamma discussa est, ut ne capillos eorum aut simbrias odor ignis afflaret; ut illud quodammodo quod sanctis repromittitur per Prophetam, incipiamus jam in hoc corpore possidere: *Cum ambulaveris per ignem, non combureris, et flamma non ardebit in te (Psal. XLIII, 2)*. De hac castimonie puritate quid beatus Apostolus senserit, diligentius inquiramus. *Mortificate*, inquit, *membra vestra quæ sunt super terram*. Non utique membra corporis nostri, sed corpus peccati, quod constat ex membris, quantocius destrui zelo perfectæ desiderat sanctitatis. De quo corpore alibi: *Ut destruat, inquit, corpus peccati (Rom. vi, 6)*. Et quæ sit ejus destructio consequenter exponit: *Et jam, inquit, non serviamus peccato (ibid.)*. A quo etiam liberari cum ejulatu postulat, dicens: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? (Rom. vii, 24)*. Hoc itaque peccati corpus multis vitiorum membris probatur extractum, et ad ejus attingere portionem, quicquid vel facti, vel dicti, vel cogitatione peccatur: cujus membra super terram rectissime esse dicuntur. Non enim possunt illi que eorum utuntur ministerio veridice profiteri: *Nostra autem conversatio in cælis est (Philipp. III, 40)*. Hujus igitur corporis in hoc loco Apostolus membra describens: *Mortificate*, inquit, *membra vestra quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus (Coloss. III, 5)*. Primo itaque loco fornicationem credit inferendam, quæ carnali commisione perficitur. Secundum etiam membrum immunditiam nuncupavit, quæ nonnunquam absque mulieris tactu vel dormientibus vel vigilantibus per incuriam incircumspectæ mentis obrepit. Et ideo notatur ac prohibetur in lege, quæ immundos quosque non solum sacrarum carniū participatione privavit, verum etiam ne contactu suo sancta polluerent, a castrorum jussit congregatione secerni, dicens: *Anima quæcunque comederit de carnibus sacrificii salutaris quod est Domini, in qua est immunditia, peribit coram Domino (Lev. VII, 21)*. *Et quicquid tetigerit immundus, immundum erit (Lev. XXII, 3)*. In Deuteronomio quoque: *Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus est somnio, egredietur extra castra; et non revertetur priusquam ad vesperam lavet aqua; et post solis occasum regredietur in castra (Deut. XXIII, 10)*. Deinde tertium peccati membrum libidinem posuit, quæ in recessibus animæ coalescens, accidere cupiam etiam sine passione corporis potest. Libidinem enim ab eo quod libeat dictam esse, non dubium est. Post hæc de majoribus peccatis ad minora descendens, quartum intulit membrum, *concupiscentiam malam*, quæ non solum ad prædictam impudicitie passionem, verum etiam ad omnes noxias cupiditates generaliter referri po-

test, quæ corruptæ tantummodo voluntatis est ægritudo, de qua Dominus in Evangelio: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo (Math. v, 28)*. Multo enim majus est etiam tunc mentis lubricæ desiderium continere, cum ei illecebrosi aspectus offertur occasio. Quibus manifestissime comprobatur ad perfectionem puritatis castimoniam continentie corporalis solam non posse sufficere, nisi ei etiam mentis addatur integritas. Post quæ omnia novissimum illius corporis membrum, *et avaritiam*, inquit, procul dubio ostendens non solum ab appetitu rerum alienarum animum continendum, verum etiam propria magnanimitate, contemnenda. Hoc enim et in Actibus apostolorum fecisse legitur credentium multitudo, de qua dicitur: *Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una, etc., usque dividebantur autem singulis prout cuique opus erat (Act. IV, 32)*. Et ne ad paucos pertinere videretur ista perfectio, avaritiam simulacrorum servitatem esse testatus est. Nec immerito. Quisquis enim non communicat necessitatibus egenorum, et pecunie suæ quam infideli tenacitate conservat, Christi præcepta postponit, idololatriæ crimen incurrit, amorem scilicet materiæ mundialis divinæ præferens charitati.

In tantum autem beatus Apostolus fornicationem sive immunditiam de nostris membris extirpari posse confidit, ut non solum mortificari ea, sed ne nominari quidem in nobis debere pronuntiet: *Fornicatio, inquit, et omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ ad rem non pertinet (Ephes. v, 3, 4)*. Quæ etiam pari modo perniciosa esse, et æquali nos a regno Dei exclusionem depellere edocet, dicens: *Illud autem scitote quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et Dei (ibid., 5)*. Et iterum: *Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt (I Cor. VI, 9)*. Certos autem esse nos convenit quod, licet omnem continentie distractionem, famem scilicet ac situm, vigiliis quoque et operis jugitatem, atque incessabilis subæquo studio lectionis, perpetuam tamen castimonie puritatem horum laborum merito contingere nequeamus, nisi in his jugiter desudantes, experientie magisterio doceamur incorruptionem ejus divinæ gratiæ largitate concedi. Sciendum quoque quia quantum quis in lenitate ac patientia cordis, tantum in corporis puritate proficiet. Unde Dominus: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram (Math. v, 4)*. Non ergo aliter nostram possidebimus terram, id est, non alias ditioni nostræ rebellis hujus corporis terra subdetur, nisi mens nostra prius fuerit patientiæ lenitate fundata. *Mansueti enim possi-*

debunt terram (Psal. xxxvi, 14). Et non solum possidebunt eam, sed etiam delectabuntur in multitudine pacis, qua nemo in cuius carne adhuc bella concupiscentiæ suscitantur, stabiliter perfructur. Necesse est enim infestari eum dirissimis dæmonum præliis, et ignitis luxuriæ jaculis sauciatum a terræ suæ possessione devolvi, donec Dominus auferat bella usque ad fines terræ ejus, arcum conterat, et confringat arma, et scuta comburat igni (Psal. xlv, 9), illo scilicet quem Dominus venit mittere super terram. Et ita cum eum Dominus conterens bella ab omnium incentivorum æstibus liberaverit, ad illum puritatis perveniet statum ut, deposita confusione, qua semetipsum, id est carnem suam, dum impugnaretur, horrebat, incipiet ea velut purissimo tabernaculo delectari; non enim accedent ad eum mala, et flagellum non appropinquabit tabernaculo ejus. Hanc igitur pacem donec firmam atque perpetuam obtinere mereamur, multis necesse est nos impugnationibus attentari, frequenterque nobis est versiculus iste cum gemitu lacrymisque repetendus: Miser factus sum usquequaque, tota die contristatus ingrediebar, quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, et non est sanitas in carne mea (Psal. xxxvii, 8). Hoc autem tandiu, quoad usque per Dei gratiam confirmatus in illa quam appetit puritate, efficaciter dicere mereatur: Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi (Psal. xxxix, 1).

CAPUT V.

De spiritali scientia.

Impossibile est animam quæ mundanis vel tenuiter distentionibus occupatur, vel quæ proposito acquirendæ laudis humanæ studio lectionis insisit, donum veræ scientiæ promereri, vel generatricem spiritualium sensuum aut tenacem sacrarum fieri lectionum. Aliud namque est facilitatem oris et nitorem habere sermonis, et aliud venas ac medullas celestium intrare dictorum, ac profunda et abscondita sacramenta purissimo cordis oculo contemplari. Quod nullatenus humana doctrina, nec eruditio sæcularis, sed sola puritas mentis per illuminationem sancti Spiritus obtinebit. *Beati, ait Dominus, mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8). Festinandum igitur tibi est, quisquis ad veram Scripturarum vis scientiam pervenire, ut humilitatem cordis immobilem primitus consequaris, quæ te non ad illam quæ inflat, sed ad eam quæ illuminat, scientiam charitatis consummatione perducat. Deinde hoc tibi est omnimodo enitendum ut, expulsa omni sollicitudine et cogitatione terrena, assiduum te ac potius jugem sacræ præbeas lectioni,*

donec continua meditatione imbuat mentem tuam, et quasi in similitudinem sui formet, arcem quodammodo ex ea faciens testamenti, habentem scilicet in se duas tabulas lapideas, id est duplicis Instrumenti perpetuam firmitatem. Urnam quoque auream, hoc est memoriam puram atque sinceram, quæ reconditum in se manna perpetua tenacitate conservet, spiritualium scilicet sensuum, et angelici illius pauis perennem cœlestemque dulcedinem. Nec non etiam virgam Aaron, id est summi verique Pontificis nostri Jesu Christi salutare vexillum immortalis memoriæ semper viriditate frondescens. Hæc namque est virga quæ postea quam de Jesse radice succisa est, vivacius mortificata revirescit. Hæc autem omnia duobus cherubim, id est historiciæ et spiritualis scientiæ plenitudine protegentur. Cherubim enim interpretatur scientiæ multitudo, quæ propitiatorium Dei, id est placiditatem pectoris tui jugiter protegent, et a cunctis spiritualium nequitiarum incursibus obumbrabunt. Et ita mens tua non solum in arcem divini Testamenti, verum etiam in regnum sacerdotale provectora, per indissolubilem puritatis affectum quodammodo absorpta spiritualibus disciplinis, illud implebit pontificale mandatum quod a legislatore ita præcipitur: Et de sanctis non egredietur, ne polluat sanctuarium Dei (Levit. xxi, 12), id est cor suum, in quo jugiter habitaturum se Dominus repromittit, dicens: Inhabitabo in eis, et inter illos ambulabo (II Cor. vi, 16). Impossibile quippe est immundam animam scientiam spiritualem adipisci. Nemo enim in vas fetidum atque corruptum unguentum aliquod nobile, aut mel optimum, aut pretiosi quidquam liquoris infundit. Facilius enim quamvis odoratissimam myrrham semel horrendis imbuta fetoribus testa contaminat, quam aliquid ex ea suavitatis gratia ipsa concipiat, quia multo citius munda corrumpuntur, quam corrupta mundantur. Ita igitur et vas pectoris nostri, nisi prius fuerit ab omni fœdissima vitiorum contagione purgatum, non merebitur suscipere illud benedictionis unguentum de quo dicitur per Prophetam: Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron; quod descendit in orum vestimenti ejus (Psal. cxxxii, 2); nec illam scientiam spiritualem, et eloquia Scripturarum, quæ dulciora sunt super mel et favum, impolluta servabit. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci cum tenebris? quæ autem conventio Christo ad Belial? In corde bono requiescit sapientia.